

Кравчук І.І.
*доктор економічних наук,
доцент кафедри менеджменту організації,
Житомирський національний агроекологічний університет,
м. Житомир, Україна*

ТРАНСФОРМАЦІЇ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СОЦІУМУ

Економічний розвиток соціуму в останні роки стає головним об'єктом досліджень концептуалістів-методологів провідних вітчизняних й зарубіжних наукових шкіл в економіці, менеджменті, державному управлінні, економічній соціології, територіальному (або регіональному) управлінні, що зумовило трансформації концептуального обґрунтування цього процесу. Наразі основним спрямуванням наукового пошуку у цій площині є теоретико-методологічне обґрунтування важелів, механізмів, інструментарію, що сприятимуть економічному зростанню глобальних, національних, регіональних, локальних соціально-економічних систем.

Проблеми трансформацій концептуального обґрунтування економічного розвитку соціуму вивчались протягом всього періоду еволюціонування теоретичних поглядів на суспільний соціально-економічний розвиток. Домінування соціального аспекту в економічному розвитку соціуму простежується в теоріях соціально-економічної гармонії Ф. Бастіа, Г. Керрі (початок XIX ст.), концепції соціально-економічних формацій Г. Зімеля (початок XX ст.), міжпарадигмальної соціоекономічної концепції А. Етціоні та концепції соціуму К. Брунера (друга пол. XX ст.) [1; 2, с. 54; 3; 4, с. 372; 5, с. 30]. Домінування економічного аспекту в розвитку соціуму є характерним для теорій соціальної економіки Л. Вальраса, економічної теорії добробуту К. Вікселя, Г. Дейлі, концепцій життєздатності економічних систем Е. Денісона, р. Солоу та нової соціоекономіки К. Мерфі, Р. Рошера, Ф. Ніксона, які активно розвивались з початку XIX до середини XX ст. [6, с. 87, 91-96]. З кінця XX ст. і дотепер увага дослідників зосереджується на вимірюванні впливу екологічних, територіальних (просторових) аспектів на економічний розвиток соціуму (концепції соціо-екологічної орієнтації економічних систем Ф. Фукуями, Л. Туроу, Ю. Зайделя, р. Теммена, соціально-економічного «укладу» (порядку) організації соціуму М. Модерау та центр-периферійна парадигма Ф. Перру, Е. Вернерфельда, Ж. Тісса, О. Рамелта, В. Катькало [7, с. 119; 8, с. 216; 9, с. 87; 10, с. 211; 11, с. 54]. Процес дослідження трансформацій концептуального забезпечення економічного розвитку соціуму триває і досі та потребує оновлення структури міжпарадигмальної системи.

Метою дослідження обрано теоретико-методологічне обґрунтування векторів концептуального забезпечення економічного розвитку соціуму із використанням сучасних тенденцій трансформації теорій розвитку соціуму.

Економічний розвиток соціуму потребує спонукання до максимального використання різних видів ресурсів з метою забезпечення економічного зростання зокрема, економічних, соціальних, екологічних, територіальних, управлінських. Оскільки управління є основним спонукальним чинником економічного розвитку соціуму, доцільним вбачається здійснення класифікації його об'єктів і суб'єктів за ознаками належності до певних видів соціумів. До основних об'єктів управління у цьому сенсі слід відносити міський, сільський, територіальний, галузевий соціуми; до суб'єктів управління – органи державного муніципального й галузевого управління, керівників підприємницьких структур, лідерів громад, контактні групи місцевих соціумів. Основними ресурсами при цьому вбачатимуться ендогенні (територіальні, природні), економічні (сукупність ресурсів, що забезпечують потенціал відтворення), просторові (забезпечують потенціал економічного зростання за умов ефективного використання інших видів ресурсів), управлінські (забезпечують формування механізму економічного розвитку соціуму). Вищезазначене свідчить про можливість розгляду економічного розвитку соціуму в якості об'єкта управління, що спонукає до обґрунтування концепції управління економічним розвитком соціуму.

Незалежно від галузі досліджень розвитку соціуму (економіка, соціологія, територіальне, державне або інституціональне управління) у змісті терміну «соціум» мають прояв економічні чинники. Зокрема, соціумом вбачається стійка спільнота людей, громада, економіко-соціальним перетином територій, мешканців, побутово-економічних, юридичних чинників та природно-ландшафтних умов, що здійснює економічну діяльність з метою підтримки високої якості життя на спільній території. Означене свідчить про можливість визначення соціуму як економічного феномену, а детермінантами його економічного розвитку слід вважати збільшення обсягів виробництва продукції, споживання та попиту, капіталу, інвестицій, населення. Економічний розвиток соціуму досягається за допомогою використання економічних, технологічних, управлінських, інституціональних, комунікаційних засобів, а також засобів контролю та реалізації права власності. Перетворення ресурсів економічного розвитку соціуму (зокрема виробничих, фінансових, просторових, інформаційних, екологічних, інтелектуальних) здійснюється за допомогою системи управління, яка вбачається сукупністю функцій, методів, інструментів управління, що використовуються різними суб'єктами на макро-, мезо-, мікроекономічному рівнях ієрархії в процесі делегування повноважень.

Економічним механізмом управління розвитком соціуму слід вважати комплекс взаємопов'язаних інструментів (організаційних, економічних, технологічних, управлінських), використання яких у певних комбінаціях сприяє ефективній реалізації стратегії розвитку галузей, територій, регіонів на всіх рівнях управлінської ієрархії. Основними чинниками удосконалення економічного механізму управління економічним розвитком соціуму слід вважати закріплення компетенції інститутів, програмно-цільове бюджетування, розподіл зон впливу, владних ролей в організації ресурсів, удосконалення взаємодії між керівниками і агентами, що забезпечують стан ефективної рівноваги локальної, регіональної, національної, глобальної економіки та соціально-економічного розвитку територій.

Вищезначене свідчить, що основними детермінантами трансформації концептуального забезпечення економічного розвитку соціуму є обґрунтування чинників впливу на його економічне зростання, серед яких переважним вбачатиметься управлінський чинник, що забезпечить взаємозв'язок між об'єктами і суб'єктами економічного розвитку соціуму.

Обґрунтування економічного механізму управління розвитком соціуму забезпечить можливість формування концепції економічного розвитку соціуму із універсальними механізмами її прикладного використання в управлінні економічним розвитком соціуму на національному, регіональному та локальному рівнях глобальної економічної системи та з урахуванням галузевих й територіальних особливостей розвитку конкретних соціумів.

Список використаної літератури:

1. Вергелес Т. Теорія раціонального вибору: еволюція та сучасна модифікація / Вергелес Т. // Ретроспектива світової економічної думки [Електронний

ресурс]. – Режим доступа: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vtneu_2013_2_19.pdf – Назва з екрана.

2. Грановеттер М. Экономическое действие и социальная структура: проблема укорененности / М. Грановеттер // Экономическая социология. – 2002. – Т. 3. – № 3. – С. 53–56.

3. Гринберг Р. Экономическая социодинамика [Электронный ресурс] / Р. Гринберг. – Режим доступа: http://f.ief.org.ua/Ес_S_din_13.pdf – Загл. с экрана.

4. Brunner K. The Perception of Man and the Conception of Society: Two Approaches to Understanding Society / Karl Brunner // Economic Inquiry July. – 1987. – V. 25. – P. 367–388.

5. Верлен Б. Общество, действие, пространство. Альтернативная социальная география / Б. Верлен; пер. С. П. Баньковской // Социологическое обозрение. – 2001. – № 2. – Т. 1. – С. 25–46.

6. Лапин Н. И. Кризисный социум. Наше общество в трех измерениях / Н. И. Лапин, Л. А. Беляева. – М., 1994. – 245 с.

7. Fukuyama F. Trust. The Social Virtues and the Creation of Prosperity / F. Fukuyama. – N.Y., 1996. – 260 p.

8. Зайдель Х. Основы учения об экономике / Х. Зайдель, р. Теммен. Пер с немецк. – М.: Дело Лтд, 1994. – 398 с.

9. Інститути та інструменти розвитку територій. На шляху до європейських принципів / за ред. С. О. Максименка. – Київ: Міленіум, 2004. – 224 с.

10. Парсонс Т. О структуре социального действия / Талкотт Парсонс. – Изд. 2-е. – М.: Академический Проект, 2002. – 880 с.

11. Пепа Т. В. Регіональна динаміка і трансформація економічного простору України / Т. В. Пепа. – Черкаси: Брама-Україна, 2006. – 440 с.